

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Controversiarvm Praecipvarvm In comitiis
Ratisponensibus tractataru[m], & quibus nunc
potissimu[m] exagitur Christi fides & religio, diligens, &
luculenta explicatio**

Pighius, Albertus

Parisiis, 1549

III. De Ecclesia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29467

DE ECCLESIA,

CONTROVERSA III.

E Ecclesia, non est levis, nec parui momenti aduersariorum à nobis dissensio: vt de qua vna si rectè conueniremus, facile tolleretur, quicquid est reliquū inter nos dissensio- nis, & controuersia. Intelligere- mus enim, ad cuius id ipsum, neces- sariò referri oportet autoritatē, & iudicium: cuius definitione ter- minari, quā nobis necessariò se-

quendam non ignoraremus, etiam quaecumque nostrum, de eo ipso, foret iudicium. Nunc verò, quam diu de ea ipsa inter nos conuertitur, tam diu, esse inter nos quæstionibus, controuersis, contentionibus, atque irreconciliabilibus pugnis plena omnia, necesse est: proinde, & in hoc caput ex-

Primò, ex cōfessione & symbolo Nicænæ fidei, inter aduer- sarios & nos, voce tenus cōuenit. Quòd ecclesia, sit & vna, & sancta, & catholica. Sed in re ipsa, & sentētia, inter nos nō cōuenit: imò, discordamus bis per omnia, vnitatem illi eccle- siæ, consistere docent in consensu de doctrina Euangelij, & administratione sacramentorum. Sāctitatem intelligūt, qua, quodque mēbrum ecclesiæ sanctum est, & diuini, sanctificā- tatem, & tūque ipsum spūs habitaculum. Proinde, ecclesiam proprie congregationem sanctorum, & verè credentiū definiunt. In qua definitione, cum certum sit de sua illos fide illa speciali, quid diuinarum promissionum loqui, non catholica: statim cōuin- citur, & ecclesia ipsorum esse specialis, & non catholica: imò, cum Lutherò nata: ante quem, fidem illam ipsorum specialē, ignotam & inauditam fuisse ecclesiæ, prudenti controuer- sia euidentissimum fecimus.

Deinde ecclesiam illam suam nobis inuisibilem faciunt, quam nesciamus, quæ sit, & vbi debeamus requirere: nempe, & ceterum, congregationemq; sanctorum, & qui agūtur dei ip-

*Ecclesia,
vna, sctā,
catholica.*

In quo ad-

uersarij cō-

ueniunt: imò,

ecclesiæ do-

ctrina, & ad-

ministratio-

ne sacramen-

torum. Sācti-

tatem intelli-

gūt, qua, &

diuini, sancti-

ficā-tatem, &

tūque ipsum

spūs habitacu-

lum. Proinde,

ecclesiam prop-

rie congrega-

tionem sancto-

rum, & verè

credentiū de-

finiunt. In

qua defini-

tionē, cum

certum sit

de sua illos

fide illa spe-

ciali, quid

diuinarum

promissionum

loqui, non

catholica: statim

cōuin-

citur, & eccle-

sia ipsorum

esse specialis,

& non catho-

lica: imò,

cum Lutherò

nata: ante

quem, fidem

illam ipsorum

specialē,

ignotam &

inauditam

fuisse eccle-

sia, prudenti

controuer-

sia euidenti-

ssimum feci-

mus.

Deinde eccle-

siam illam su-

am nobis in-

uisibilem

faciunt, quā

nesciamus, quæ

sit, & vbi de-

beamus requi-

rire: nempe,

& ceterum,

congregatio-

nemq; sancto-

rum, & qui

agūtur dei

ipsius.

fos sanctificante spiritu. Cum re vera occulta non sit, aut
dita, quæ inueniri facili, & adiri non possit: cum ad eam
tidie nobis recursus habendus sit: imò, cum omnibus, qui
aquis mystici illius diluuii saluari cupiant, intra eius sepe
familie unitatem se contineant necesse est: proinde nec in
gulis, aut penetralibus domorum, nec in deserto monstran-
bus Christum, credere, idem ipse nos docuit: qui ecclesiam
suam insigni alicui ciuitati supra montem posite, omnibus
cile conspicua, & quæ abscondi nulli possit cõparauit. Nec
sanctorum tantum esse societatem, Christi hic in terris ad
militantem ecclesiam, sed malos vna, & bonos intra se con-
sti, tam indubitatum, tam ex diuinarum scripturarum aucto-
ritate certum est, vt mirum sit, esse, qui hoc in quæstione
reuocent. Cum idem ipse eius author, nunc in sagena neta
in mare, & ex omni genere piscium, bonos, & malos cõge-
gant, quorum discretionem affirmat fore in iudicio: ma-
nuptiarum parabola, in quam boni & mali congregati sunt
nunc in decem virginibus, quarum quinque erant fatue, qui-
dem nobis expresserit. Nec minus illud ipsum demonstrat,
cum peccantem in nos fratrem, iussit denūciari ecclesie. Ca-
si inobediens, ac contumax foret, tum demum, ecclesie ius-
cio, extra ecclesiam fieri: vt locos plurimos ex Apostolici
stolis omittamus, quibus idem euidenter comprobatur.

Et quanquam suæ illius ecclesie, quibus agnosci possunt
velut notas externas describant, puram doctrinam euangelii
& administrationem sacramentorum, consentaneam Christi
euangelio. Hoc certum est, has notas, suam illam ecclesiam
nihil nobis certiorē reddere. Nō dubitamus nos, apud nos
puram esse doctrinam euangelij, quantum nō alioquin nota
stra impura sit, & administrationem sacramentorum consen-
taneam Christi euangelio: eam nempe, & eiusmodi, quæ in
re annos mille, imò ab initio, apud patres nostros ortho-
xos fuisse inuenimus: nec vllū in eis iota additū, detractū,
aut mutatum inuenimus. Illis contra videtur: apud se verum
esse doctrinam euangelij, & secundum eam, administrationem
sacramentorum sibi persuadent: errare autem omnes, qui
ipsis dissident. Et cum inter se nō consentiant: sed aliter plu-
raque Martinus, aliter Philippus, aliter Bucerus, aliter Co-
colampadius, aliter Zuinglius, aliter Pomeranus, aliter Lu-
li canus, cæterique definiant, cuique tamen eorum, summi po-
chrum

*Ecclesiam,
nō esse tan-
tum socie-
tatem san-
ctorum.*

*Ignotas e-
tiā aduer-
sariis esse
notas quas
describūt,
suæ eccle-
siae.*

chrum videtur. Quisque sibi persuadet, apud se esse verā doctrinam euangelij.

Iam nec in eo consentimus cum aduersariis, in quo consistat vnitas ecclesiae: quem illi, in vno consensu de doctrina euangelij, & administratione sacramentorum, dicunt consistere. Nam cum tam sit necessaria ecclesiae vnitas, vt ab ea diuina doctrina extra eam esse, certo damnari sit: nisi nota, conspicuaque omnibus sint, & ecclesia, & id in quo consistat eius vnitas, notum est, in quibus omnes versemur damnationis periculis: ne forte extra ecclesiam re vera existentes, intra eādem esse, & consistere nos arbitremur: aut ab eius vnitate re vera diuini eandem tamen tenere nobis persuadeamus.

Non esse notas eas sufficientes, quas ipsi explicarunt, verę & catholicę ecclesię, puram videlicet doctrinam euangelij, & administrationem sacramentorum, illi consonam iam demonstrauimus. Quod si ignota adhuc nobis manet ecclesia, non potest esse notum, in quo consistat eius vnitas, cum eā propriā cuiusq; formā consequatur, & ab eadem depēdeat. Quod autem dicunt vnitatem ecclesię, in vno consensu de doctrina euangelij, & administratione sacramentorum consistere, planē nugatorium est.

Nam si de qualicūque consensu hoc intelligant, cōstituūt veram ecclesiam, etiam apud hereticos, & scismaticos: modo inter se, quamuis erronee, consentiant. Si verō solum de consensu verę doctrinę euangelicę loquantur, & administratio nis sacramentorum illi consentaneę, iam opus erit iudice aliquo, discernente, ac definiente, apud quos sit vera doctrina euangelij. Cum etiam hereticorum singulę sectę, ac familię, apud se solas, esse veram doctrinam Euangelij contendant: aberrare verō omnes alios.

Argumentis autem aduersariorum, quibus prædictam suā de ecclesia sententiā astringunt, mox respondebimus, postquā explicauerimus, quam nos intelligamus ecclesiā. Id quod iā nunc exequendum est.

In primis intelligimus ecclesiam cōtū Christi fidelium: non quidem sanctorum tantum congregationē in spiritu occultam, quā nesciamus quę sit, aut vbi debeamus requirere: sed Christi fidelium omnium: boni illi sint, aut mali, q̄ Christo nomen dederunt, atque militię eius sacramento initiati sunt. Non tamen informem, confusancam, aut Babylonicā:

sed

Vnitatem ecclesię in quo consistere doceant aduersarij

Nisi re nota, nosci nō posse in quo consistat eius vnitas. Cōfutatio sententię aduersarij, de vnitate ecclesię.

Quę, quę sit catholice ecclesię catholica.

sed tali specie, ac forma, qualem à suo auctore, congruentia suo fini sortita est.

Ecclesiæ Auctorem ecclesiæ habemus, omnipotentem, & sapientissimum, deum videlicet: finis ecclesiæ, nostrum omnium salus.

Author, finis. est: quæ, ut nulli extra ecclesiam contingit, ita in eadem, unitate, ac sinceritate viæ fidei, & mādatis dei obsequi, huiusmodi studio, eandē assequimur: quemadmodum superiori cōm-

Forma, or uersa explicatum est. Porro, multitudinis, nec est imaginaria formam vllam, qua in vnitatem aliquam vnius corporis red-

do. gatur, præter ordinem: quo vno, & cōciliatur, & continetur inter multos, vnitatis, pax, & cōcordia. Quo confuso, nihil in-

Solo ordi- net vsquam consonum, sed confusa, omnia, nec quisquam pre-

ne concilia ri cōtineri stat quod est sui officij.

que inter Quare siue auctorem æstimemus ecclesiæ, omnipotentem, nempe Dei sapientiam: siue studium eiusdem erga ec-

multos, v- clesiā, quæ illi fuit causā operum suorum omnium: siue fi-

nitatē, & nem illum supernaturalem, vltimum, atque omnium præsti-

concordiā, tissimum: nihil dubitandum cuiquam merito videbitur.

ætiā sine quin perfecto aliquo, absoluto, consummatoque ordine,

scripturis cuique cui suo illo architecto, sub vnius alicuius pastoris rectoris-

cuique cui auctoritate, & imperio, cura, & regimine, variis officiorum

deter pos gradibus, magistratibusque constituta ordinatæque fuerit

se cogno sci, quo or etiam si verbum nullum de hoc inueniretur in Euangelio

sci, quo or dire à suo apostolicis que literis.

dire à suo Præsertim cum vbique eandem, vel sub regni, vel sub no-

auctore cō struita sit bilissimæ cuiusdam, ac diligenter constitutæ ciuitatis, aut ec-

stiruta sit ecclesiæ. iam sub domus specie, idem ille eius architectus nobis præ-

ecclesiæ. ducat, commendet, atque ingerat. Et Paulus, velut animam

Qua spe- immensi corpus aliquod, ex multis membris in solidam ali-

cie in scri- pturis ubi quam vnitatem compositam: quorum ad inuicem sit cō-

pturis ubi que nobis ratio, & in communem totius corporis, & mutuam vnitatem

que nobis produca - ac salutem mutua communicatio, in his quæ ad fidem, reli-

produca - tur eccle- gionemque Christi, & finem salutis æternæ, & ecclesiæ pa-

tur eccle- sia. Velut triæ assequendæ pertinent: quo vniuersa Christiani homi-

sia. Velut animantis nis opera pertinent.

animantis immensi cor Qualis vnitatis prorsus esse non posset, nisi omnia modera-

immensi cor pus aliqd. rentur, vnius velut capitis habētis, & imperio: quod, singula

pus aliqd. in quibus membra, in hac velut communiōe continere, singulis suis of-

in quibus mebra ec- clesiæ præscribere, eorundem ab eisdem rationem exigere, et

membra ec- clesiastici cessus corrigere, turbas sedare, exortas in ecclesiastica domo

clesiastici quæstiones

questiones, & controuersias sua definitione cōponere, & p*ar*te corporis
cem tranquillitatemq; in eadem seruare, sua illa authoritate necessario
efficaciter possit. Vt non sit, inquit, ille, scisma in corpore, sed communi-
ante omnia, consensus religionis, & fidei.

Quemadmodum enim, in vno animantis corpore, nisi vnū sit vnitas
esset motuum principium membrorum omnium, nunquam tē require
in vnum, aut in totius vtilitatem cōspirarent omnia, imō, v*el* ut prae-
no hac, altero mouente in contrarium, foret scisma in corpore sit vnus au-
tor, & membra sese impedirent mutuo, nec vllum assequere. *thoritas.*
tur, quod vellet, proprium. Ita in omni societatis humanę ge*neris* A simili,
nere, nisi ea, ordine certo, ad suum finem proprium cōmodo cui ecclesiā
in vnum contineatur, & sit, qui pręsit, cuius dicto audeant cę Apostolus
teri, vel ad modicum durare non potest vnitas, & cōcordia: aptissime
atq; eo minus, quo multitudo numerosior est. Quo enim est comparat.
corpus vastius, & membrorum quę colligari desiderāt, mul. Ab ipsa in-
titudo immensior, eo efficaciori, fortiori; vinculo, quo cō- se rei eni-
tineatur in vnum, indiget. dentia.

Itaq; cum ipsa rei euidencia loquatur, & nos doceat, mul-
to impossibilius esse, in tam immensa, atque adeo infinita, in
vniuersum orbem diffusa multitudo fidelium, quę nullo a-
liquo civili vinculo continetur in vnum, vel ad momentū
conseruari potuisse, aut posse, solidam illam vnitatem vnus
corporis, & singulorum membrorum sympathiam conspira-
tionemque in mutuam, & totius, vtilitatem, consensumq; re-
ligionis, & fidei, nisi diligentissime constituto ordine: in quo
vehementer vigeat exors quędam, atque efficacissima vnus
præsidis authoritas: quam pacem, & concordiam, & mutua
necessariāque officia in vna qualibet societate, qualibet do-
mo, aut familia, nisi sit, penes quem sit præcipua authoritas.
Quis dubitaret, etiam si aliud nullum eius rei argumentū ha-
beret, ita institutum à Christo?

Non quid credet quisquam, fuisse illum defuisse ecclesię, vt il*le* ex eo quid
inō prouiderit, de omnibus ipsi necessariis? & præsertim de certum est
vno hoc, sine quo vel ad momentū non posset subsistere, quā christū nō
tum preciosam & charam habuit, vt propter eam ē sinu pa- defuisse ec-
trin descendens, & semetipsum exinanienti, suo eam sibi dedi clesię suę
caret sanguine? in necessa-

An verò de necessitate istius ordinis in ecclesia, reducti ad riis.
vnitatem rectoris, & præsidis, quisquā dubitare poterit? Nū- demōstra-
quid obsecrum est, in tam ampla domo catholicæ Christi ec tur necessi-

et ad ordinis clesia, ut homines omnes sumus, non sepe incidere, quæ pal-
re ducti ad ris providentiam, atque eius virgam, correctionem quæ deli-
unitatem derent? Quam si inefficacem feceris, quid aliud, quam ex
præsidis in clesia Babylonem quandam construis? Nunquid etiam, non
catholica sæpe incidere inter pastores ecclesiarum, aut inter membra
ecclesia. cetera, quæstiones, & controuersias, quæ ad fidem, religionem
 quæ pertinet? Nam incidisse, & plurimas, & grauissimas, præ
 rei euidentia testis est. In quibus componendis definiendum
 nisi valeat præsidis autoritas, quid vnquā inter nos erit con-
 sonum? An non quisque, velut in dissono aliquo choro, sum
 cantionem cantabit? Quo enim, in his dubitantes pugnantes
 quæ, nisi ad præsidis remittes autoritatem, & iudicium.

Quæstiones Si ad scripturarum hæc referri oportere dixeris iudicium,
de religione communis te sensus signarum comprobas. Sunt enim scrip-
et fide, non tæ, muti iudices. Quare æque foret necessarium pro sacre-
ad scriptu da inter pugnantibus cōcordia, ut aliquis ex scripturis, cuius
rari sed ad di proferret iudicium, etiam quicquid cuiquā videretur de
præsidis ne illo iudicio, si modo, vllus inter nos finis, aut modus esse de-
cessario re- beat quæstionum, & controuersiarū eiusmodi: præsertim quæ
ferri oport do pars vtriusque, pro sua, quam astruit, sententia, apparentia
tere iudi- pturarum affert testimonia: & patris alterius scripturas, appa-
cium. renti aliqua expositione, sibi accommodat. Quis enim hoc,
 in suo sensu vtrinque pertinaces, sibi conciliaret inuicem, si
 si in his, præsidis subiicerentur authoritati, & iudicio.

Si ad scripturas hæc remittitur concertatio, & pars quæque
 dicit à se recte, à diuersa verò parte perperam scripturas in-
 telligi, quæ vtrinque (ut fit) apparet adducuntur, quid hoc
 nobis sequendum erit? Si quod probabilius videbitur dixeris,
 cui nam probabilius? Nam contententium cuique, suū pro-
 babilius videbitur.

Ad hæc. Si hanc inter nos introduxerimus libertatem & li-
 centiam, ut in his quæ sunt religionis, & fidei, obortusque, citra
Scriptura eandem quæstionibus & controuersis, scripturarum tantum
et amussis subiiciamur authoritati, & iudicio, cum illæ varie intelligantur
ecclesiasti- tur, pro cuiusque capto & ingenio, nec sit cuiusvis, nec facile, ut
ca tradi- ram earundem intelligentiam assequi, (ex quibus, dum quæ-
tiōis autho suo magis quā ecclesiæ sensu eas intelligere conati sunt, tan-
ritas, et cō pestilentissimas hereses ortum traxisse videmus) an non tan-
munis in- ter nos introduceamus, tanquam pugnantes de fide, religio-
tell gētia. necque opiniones ac sententias, quot sunt, & quā diuersa homi-

num capita? Sunt enim scripturæ, velut cæreus quidā natus: *Scripturas* qui sicut horum illorumque; facile se trahi permittit, & quo proferre traxeris, haud inuitus sequitur, ita & ille, se flecti, duci, atque non posse, etiā in diuersam sententiam trahi, accommodarique; ad quoduis qui tradipatiuntur, nisi quis veram illam, inflexibilemque; earundē amul *tionis eccle* sim, nempe ecclesiasticæ traditionis auctoritatem, commu *siaſticae au* nemque; sententiam, iisdem adhibeat. Aduersus quam, ad scri *thoritatē* pturas prouocationem, nequaquam cōcedendam hereticis, *et cōmunē* etiam sanctis illis patribus nostræ religionis antesignanis, ac *sententiā ne* ducibus, sapientissime visum est. Quandoquidē, nisi illam re *gligit.* ceperint, nec scripturas ad eosdem pertinere, etiam sine scrip- pturis, facile demonstrari poterit. Quas proferentes si quis in terroget. Qui scitis viri boni, hæc quæ citatis, esse Pauli? illa Petri? Matthæi, Lucæ, & aliorum? nunquid vidistis authogra- phas, istorum scripta manu, & cū eis contulistis, vt cōcordare sciat: hos ex quibus ista nobis profertis, codices? Et vt vidif- setis autographa, quis tamē singulorū characterē proprium internoscere vos docuit? Qui, vt familiari cum eisdem viuen- tibus vobis cōsuetudine probē esset cognitus, quis tamē vos certos reddidit, quod scribentes nusquā errauerint, nusquā dormitauerint, vt homines? Quod ipsi tantum se præbuerint organa dictantis ea spiritus? Quid inquam ad hæc responde- ret, cui sacrosancta non est ecclesiasticæ traditionis, & anti- quitatis auctoritas? Qua ille frōte nobis scripturas proferet, quas, quisque profert, earundem auctoritatem, ex ecclesia- sticæ traditionis auctoritate nobis constare fateatur necesse est? Quam si recipimus, omnis facile, etiam sine scripturis, in- ter nos componetur concertatio, & cōtrouersia. Cū de sin- gulis, non fuerit admodum operosum, inuenire, quid catholi- ca ab initio ecclesia senserit.

Origenes ille, cōmentariorum in Matthæum tomo primo, *Origenes* referre Eusebio Cæsariensi ecclesiasticæ suæ historiæ lib. v. 1. vnde, *et* (nam eorum quos nos habemus mutilos, tomi decē priores qui certitu- deliderantur) de canone noui testamēti loquens. Ex traditio *dinē habue* ne, inquit, didici de quatuor euangeliiis, quod hæc sola, absque; *rit de scri-* vili cōtradictione suscipi debeāt in omnibus, quæ sub cælo *pturis ca-* sunt, ecclesiis dei. Ita enim tradiderūt patres nostri. Et quod *nonicis,* primum omnium sit Euangelium à Matthæo scriptum, qui ali- quando fuerat publicanus, hæbraicis literis: & traditum his, qui ex circumcisione crediderant: secundum verō, scriptū es-
mij

se à Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertium esse secundum Lucam, quod Paulus Apostolus collaudat, tanquam his, qui ex gentibus crediderant scriptum. Super omnia autem euangelium esse Ioannis. Is verò, qui idoneus factus est minister noui testamēti, Paulum dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalem in circuitu, usque ad Illyricum, non ad omnes, quas docuerat ecclesia scripsit, sed quatuordecim solum epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis nonnulli, de ea, quæ ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo, quod non videatur in ea seruari, illa eius sententia, quam de se ipso pronuntiat, dicens se imperitum esse sermone. Sed ego, inquit, dico, sicut mihi à maioribus traditum est, quia manifestissime Pauli epistolam, susceperunt. Hæc ille Origenes. Quæ autem Quam certitudinem habuerit de scripturis canonicis; autem, quo docente, ac testificante didicerit de quatuor euangelii, quod ea sola, absque vlla contradictione suscipi debeat, in omnibus, quæ sub cælo sunt ecclesiis. Ex traditione, inquit, hoc dici, nimirum ecclesiastica. Ita enim tradiderunt patres nostri, audis denique certo affirmantem, epistolam ad Hebræos esse Pauli Apostoli, & si eius nomen non præferat, etsi de ea ob characteris diuersitatem, à cæteris Paulinis epistolis, dubitant non pauci. Sed qua nota, quo tam certo iudicio, inter dubitantes plerumque, ipse, illam, ut dicit, manifestissime deprenderit Pauli esse cuius nec præfert nomen nec characterem exprimit. Sic mihi, inquit, à maioribus est traditum: & semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam, ut Pauli epistolam susceperunt. Quæ si levis tibi cōiectura videatur, & ob quam non debuerit ille, ita certo definire, ac statuere, tu, quisque es, autem, si potes, notam, aliud indicium, aliud argumentum profer, quo compertum habeas, quod quas sub Pauli, Petri, aut aliorum nomine legimus epistolas, vere illorum sint. Quod hæc euangelia, sint Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis. Quodque nihil in se falsi contineant. Et cum te sursum, deorsumque vertens aliud nihil inuenies.

Nec euangelio credi Nec temere ab Augustino dictum existimes, nec euangelio credi lium quidem ipsi se crediturum, nisi ecclesie, ad hoc, ipsum eo disset Augustinus, pulisset autoritas: à qua, ut vniuersa nobis pendet scriptura finis, nisi rum autoritas, ita idem meritissimo affirmat, esse palam, quæ ob authoritatem in re dubia, quæ alioqui ex scripturis non satis clare, accipitur, in dubitatur.

indubitate elucescit, ad fidem, & certitudinem valeat. Quæ, *tatē eccle-*
ingit, ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorum, usque in ho *sic*,
 diurnum diem, succedentibus sibi episcopis, secundum seriē *Certitudo*
 continuæ successione, & tot populorū cōsensione firmatur: *authorita*
 In hac siquidem ecclesia, factis signis, & miraculis, deus olim *tis ecclesia*
 demonstravit se loqui in Apostolis à Christo missis, qui visi *fice tradi*
 bili signo acceperunt spiritum dei, & veritatis. Qui & do- *tiōis unde*
 ctrinam eorum, sub attestationem signorum, & prodigiorū *pendeat*:
 confirmavit: doctrinam, inquam, viam, quam acceptam vn-
 ctione spiritus, viuæ vocis oraculo, non scripto, tradiderunt
 ecclesiis. Cuius, non verò, scribendi, mandatum à Christo
 acceperant, qui, ut ipse nō scripsit, sed viua traditione do-
 cuit, ita Apostolos & discipulos in orbem mittens, saluta-
 ris suæ doctrinæ nuncios. Eunt, inquit, in mundum vnuer-
 sum, prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem pro-
 fecti, prædicauerunt vbique domino cooperante sequenti-
 bus signis.

Hac itaq; fide, euidenti, inquam, diuinæ veritatis contesta-
 tione, suam ab initio fidem, ab ipsis apostolis accepit eccle-
 sia: & qua fide accepit, eadē & custodiuit, & trāsmisit ad po-
 steros: transmittetque ad consummationem usque seculi. Il-
 lius siquidem ecclesiæ, magis tūc erat cōtestata, ac manifesta *Notior fi-*
 veracitas, quàm veritas scripturæ euangelicæ. Quippe quæ *delibus ec-*
 cognoscebatur sacra, & vera, ab ea, quæ tūc erat ecclesia. Cui *clesia, quā*
 testimonium Christus ipse, & viuavoce, & signorū, prodigio *scripturæ*
 rumque attestatione perhibuit. *ueracitas.*

Huius, non scripturarum auctoritatem, nempe, antequam
 legerentur ab Euangelistis scripta euangelia, tam serio, sub *Ecclesiasti*
 tam horribili anathematis denunciatione, nobis commendat *traditio*
 uit Apostolus, cum etiā sibi ipsi, & coapostolis omnibus, atq; *nis, nō scri*
 adeo angelis de cælo, anathema denunciet, si euāgelizet, in *pturariū au*
 quit, vobis, præter id quod euangelizauimus vobis: Non di- *thoritatē*
 cit. Si quis, præter id quod nos, quod Matthæus, Marcus, *Lu etiam sub*
 cas, Ioānes, ceterique apostoli scripsimus: sed præter id quod *anathema*
 accepistis, viua nimirū nostra, & apostolica traditione. Neq; *tis denun-*
 enim eatenus quicquā scripsisse Galatis inuenitur, ut nisi de *ciatiōe, no*
 viua traditione loqui non possit intelligi. Nec suffecerat illi, *bis cōmen-*
 sibi, & coapostolis derogasse fidem, & auctoritatem, docēti *dari ab a-*
 bus diuersum aliquid, ab eo, quod primæua illa traditione *apostolo,*
 ceperat ecclesia: quin, & angelis de cælo anathema dicit, si

m ij) (quod

(quod tamen fieri non posset) docerēt contrariū. Hoc videlicet significans, vt nullius, auctoritate, nec sua quidem, nec apostolorum omnium, sed nec angelorū de cælo, permitteremus nos abduci ab illa antiquitate traditionis apostolicæ, quæ viua traditione acceptam ab apostolis, continua successu serie, velut per manus, transmittit ad nos.

*Nulla scripturarū ap-
parētia ab-
duci nos o-
portere a
cōmunis
sui, et ob-
seruatione
ecclesiæ.*

Aqua, ne vlla canonicarum scripturarum, quæ nobis ferebatur, euidētia, aut apparētia nos abduci sinamus, Christianæ admodum, & conformiter doctrinæ, quam nunc audistis, apostolicæ, ille nos admonet Origenes: Vtque meminerimus, ea nos tentatione pulsari, quoties eæ inducuntur, aduersus communem, consonantemque ecclesiæ obseruationem, traditionem, & sententiam, de qua nos Christus præmonitos, cautosque fecit: nobisque monstrari Christum, quamuis contra Christum, in deserto, aut domorum penetralibus, qui seipso teste, non est, nisi in corpore catholicæ ecclesiæ. Sed nos credere, inquit, illis non debemus: nec exire à paterna, ecclesiasticaque traditione: neque aliter vnquam credere, nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis, hoc est, successio illa ecclesiastica.

*Ecclesiasti-
ca traditio
ipssimave
ritatis christi-
stianæ re-
gula, ad-
uersus hæ-
reticos ip-
sis scriptu-
ris effica-
cior.*

Hæc est ipsissima veritatis, ac pietatis regula: quam efficaciorē semper quā scripturas, ab ipso ecclesiæ initio, sanctissimi orthodoxique patres nostri semper experti sunt: Quamritatus christi Tertullianus ille, libro de hæreticorum præscriptione, singulariter commendans, Christum, ac deum eius auctorem prædicat: docens non esse permittendum hæreticis, vt aduersus hæreticos ipso nullo iure pertineant, nisi ad ecclesiam, vnde earum nobis pendet auctoritas: non verò ad desertores, atque impugnatores ecclesiæ. Quam inducit hoc pacto agentem cū his qui scripturarum auctoritate oppugnant doctrinam ecclesiæ.

*Tertullianus eam ar-
tione expu-
gnat.*

Qui estis? quando, aut vnde venistis? Quid agitis in meo, non mei? Quo denique Mattion iure syluam meam cædunt? Quæ licentia Valentine fontes meos transuertis? Quæ potestatem Apelles limites meos commoues? Quid hic cæteri ad nos permittunt voluntatem vestram seminatis, & pascitis? Mea est possessio. Olim possideo: Habeo origenes firmas ab ipsis authoribus reticis pro quorum fuit res. Ego sum hæres apostolorum, sicut cauerunt uocationē suo testamento, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ad scriptum ita teneo. Vos e cert ex hæredarunt semper, & abdicauerunt

re extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei, & inimici *ras, aduer*
Apostolis hæretici? nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnus-
quisque, de suo arbitrio, aduersus apostolos, aut protulit, aut *sus commu*
recipit. Hæc ille Tertulianus ante annos circa quater decies *nem doctri*
centenos: quibus demonstrat, permitti non debere hæreticis *sic.*

prouocationem ad scripturas, aduersus communem doctri-
nam ecclesiæ. Addens, illis merito deputari scripturarum adul-
terationem, atque intelligentiæ, expositionisque earundem
falsitatem, apud quos inuenitur doctrinæ singularitas, & di-
uersitas à communi, & catholica. Quibus enim, inquit, aliter
docendi fuit propositum, iisdem aliter instituendi instrumen-
ta doctrinæ necessitas influit.

*Ireneus ad
uersus Va-
lentinum.*

Eadem orthodoxæ veritatis certissima & inobliquabili re-
gula, etiam Ireneus ille Lugdunensis Archiepiscopus, & glo-
riosus Christi martyr, beati Policarpi, Ioannis Euangelistæ
discipuli, auditor, ipso quoque Tertuliano vetustior, ad-
uersus Valentinum cæterosque sui temporis hæreticos di-
micat.

Traditionem, inquit, Apostolorum, toto orbe manifestam *Apostolica*
in omni ecclesia adest perspicere, omnibus qui vera audire *traditio ut*
vouerint, eam videlicet, quam primitiua illa ecclesia ab apo- *venerit ad*
stolis acceptam, per successionem continuam, patrum, & Epi- *nos.*

scoporum, transmisit ad nos. Sed quoniam per omnes eccle-
sias discurrere prolixum fuerat, & infiniti operis, ex omnibus *Romanæ*
maximam, antiquissimam, atque omnibus cognitam, Romæ à ecclesia *fi.*
gloriosiss. duobus Apostolis Petro, & Paulo fundatam eligens *dē obicit*
eius, inquit, fidem, traditionemque quam habet, ab ipsis *hæreticis*
annunciatum, & per successores Episcoporum ad nos perue *omnibus.*

nientem, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo
pacto, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel cæcita-
tem, & malam sententiam, fidem, præterquam oportet, colligunt.
Cuius occasione, continuam, in eadem Romana ecclesia suc-
cessionem Episcoporum, à beatiss. apostolis, ad Eleutherium
qui eidem tunc præsidebat, enumerans. Hac inquit, ordina-
tione, & successionem, ea quæ est ab apostolis traditio in eccle-
sia, & præconizatio, peruenis vsque ad nos: & est plenissima
hæc ostensio demonstrans vnā, & eandem fidem esse, quæ in ec-
clesiis ab apostolis est tradita, & vsque nunc conseruata in ve-
ritate permanet. Hæc ille Ireneus. Videtis itaque, quo indice, ce-
teri illo seculo, sancti patres nostri doctrinā vere euangelicam

internoscebant, agnoscendamque docebant à falsâ, quam obrecta sub aromate eloquiorum cœlestium. Eos, inquit, ille qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel per vanam gloriam, vel per cecitatem, præterquam oportet, fidem colligunt, confundimus. Sed quid obsecro proferentes, quæ tam evidentes rationes, quæ tam irrefragabilia argumenta, aduersus quæ hæreticorum impudentiæ, & peruicaciæ cœteris dicendi, aut calumniandi, locus non sit? Nunquid scripturas neque enim est difficile illas torquere, & retorquere & quæquo libet vertere. Quid igitur proferentes confundimus per caces illos hæreticos, qui cōfundi nesciunt? Indicantes, inquit, fidem, traditionemque maximam, & antiquissimam ecclesiam, hanc à gloriosiss. duobus apostolis Petro, & Paulo fundatam. Quam enim illa fides, traditionemque ab apostolis acceptam, continuo succedentium sibi Episcoporum serie, sibi morum & primitiuæ illi ecclesie perhibentium testimonium, certissima fide integram synceramque transmisit ad nos.

Origini
quæ doctrina
Christianæ
principium,
Hoc solum
esse verum
in doctrina
Christianâ
quæ in nullo
ab ecclesiastica
traditione
discordat.

Ad eandem orthodoxam, & catholicam veritatis regulam, inter varias pugnantium, & scripturas diuersimode interpretum opiniones, & sententias, perpetuo nobis respiciendum, collimandumque, ut eruditissimus ille Origenes, ubique docet & inculcat, ita eandem, in inquisitionibus suis de principibus doctrinæ Christianæ, primi principij loco statuit, scribens hæc verba. Sicut, inquit, multis, apud Græcos & barbaros pollicentibus veritatem, defueuimus apud omnes eam quærere, qui eam falsis opinionibus asserebant, postquam credidimus filium dei esse Christum, & ab ipso, nobis hanc discendum esse persuasimus. Ita, cum multi sint, qui se putant scire quæ christi sunt, & nonnulli eorum, diuersa à prioribus sentiunt, seruatur vero ecclesiastica prædicatio, per successione ordinem ab apostolis tradita, & usque ad præsens in ecclesiis permansit illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab ecclesiastica traditione discordat. Hæc ille Adamantius lib. 1. de principibus. Audis itaque quæ tunc fuerit ante annos mille trecentos, quædraginta, imò semper ab ipso ecclesie initio, orthodoxis omnibus regula certa, ad quam examinanda sit omnis inter nos quæstio, omnis pugnantium opinionum concertatio: per quam solam, inuenitur veritas. Illa inquit, sola credenda est veritas, quæ in nullo ab ecclesiastica traditione, discordat. Audis denique ut ecclesiastica illa traditio, doctrina, prædicatio, quæ

ab apostolis accepit primitiua illa ecclesia, per successionis ordinem, non per scripturas, ad nos usque permaneat. Ad quæ si, quæ inter nos nunc controuertuntur, nobiscum cõsenserint expendere aduersarij, & hoc ipsum tenere, quod illi consensit facile & citò terminabitur vniuersa inter nos quæstio, & controuersia. Nullo eni negotio, per singula inuenietur & demonstrabitur, quid ecclesiastica prædicatio, & traditio ab initio tenuerit, & teneat. Quæ dum ad solas scripturas nunc volunt exigi, hoc volunt, vt controuertamur perpetuo: non solum quod scripturæ, plurimum frequenter obscuritatis habeant, & se trahi accommodarique in diuersam sententiam, & elucida cura expositione facile permittant: etiã quantũuis claræ, eundemq; appareat: adeo, vt nisi aptentur ad suam illam inflexibilem, certamque amussim, ecclesiasticæ inquam illam traditionis communem sententiam, sed ea neglecta, contemperetis: quæ legantur, & tractentur pro cuiusque capiti, & ingenio, sicut nobis in laqueum, in captionem, & scandalum, neque omnis erroris, omniumque hæresum seminarium: nec unquam inter disceptantes, certi aliquid, ex his possit consilium. Præterea non immerito beatus Petrus, hoc suos perpetuo admodum, quod nunt, Clemens ille gloriosus Christi martyr, & Pontifex, obscurè eundem in apostolica cathedra successor, & discipulus, lib. 10. sint plerumque recognit, affirmet. Hoc quippe diligenter obseruandum esse, quæ, et facile accipiatur, vel doceatur. Esse enim multa in scripturis diuinis, quæ trahi possint ad eum sensum, quem etiam falsè vniuersusque præsumit, & ideo oportere affirmat, intelligentiam scripturarum ab eo discere, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam, seruat. Hanc quippe vnicam esse verè intelligentiæ scripturarum certam regulam, nempe ecclesiasticæ traditionis veritatem, acceptam à maioribus. Deinde, Non solum, inquam, ob hanc causam aduersarios, qui ad solas scripturas, quæ inter nos controuertantur, nunc volunt exigi, hoc velle diximus, vt controuertamur perpetuo: sed etiã quæ ad fidem nostram, religionemque pertinent, in scripturis Euangelicis, apostolicisque epistolis clarè expressa sūt: sed pars magna, ex viua illa doctrina apostolica, ecclesiasticæ successionis fideli traditione ad nos peruenit. De quo nemo dubitabit, si nobiscum perpèderis expressè Christianam doctrinam, non scripto, sed partim viua voce sunt.

Qui ad solas scripturas exigi volunt quæ controuertuntur in ecclesiâ hoc velle vt controuertantur perpetuo. Præterea, quod obscurè sint plerumque, et facile accipiatur, vel doceatur. Esse enim multa in scripturis diuinis, quæ trahi possint ad eum sensum, quem etiam falsè vniuersusque præsumit, & ideo oportere affirmat, intelligentiam scripturarum ab eo discere, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam, seruat. Hanc quippe vnicam esse verè intelligentiæ scripturarum certam regulam, nempe ecclesiasticæ traditionis veritatem, acceptam à maioribus.

Deinde, Non solum, inquam, ob hanc causam aduersarios, qui ad solas scripturas, quæ inter nos controuertantur, nunc volunt exigi, hoc velle diximus, vt controuertamur perpetuo: sed etiã quæ ad fidem nostram, religionemque pertinent, in scripturis Euangelicis, apostolicisque epistolis clarè expressa sūt: sed pars magna, ex viua illa doctrina apostolica, ecclesiasticæ successionis fideli traditione ad nos peruenit. De quo nemo dubitabit, si nobiscum perpèderis expressè Christianam doctrinam, non scripto, sed partim viua voce sunt.

cis oraculo, à Christo, apostolis, & discipulis eius, partim
ritus sancti vñctione traditam. Quem, etiam visibili aucto-
signo (quo & ipsis crederetur, accepta tradentibus) accep-
runt. A quibus, viua quoque traditione, & sine scripto, ea ipse
cepit illa primitiua Christi ecclesia: suorum doctrinam, mo-
culis, & prodigiis confirmante deo.

*Qua occa-
sione ex
quo respici
entes Eu-
angeliste
scripserunt
sua Euan-
gelia.* Quorum ministerio, cum iam diffusa esset in orbem
vniuersum sanctorum quorundam virorum pium studium, et
tauit sacer ille spiritus, vt pro confirmanda fide, & deuotione
fidelium, literis commendarent, & commentarentur recen-
sitionis nostrae à Christo peractam in terris historiam: libe-
carnatione, natiuitateque eius auspicate, ad gloriosam vique
triumphalemque eius ascensionem in coelum. Quorum non
fuit hoc in scribendo consilium, vt scripta illa sua, praesentem
nostrae religioni, ac fidei, sed subessent potius: sicut accesserunt
eisdem, iam propagatis in orbem, non praecesserunt. Acced-
runt, inquam, velut pia quaedam commonitoria, excitando
recordationis, eorum, quae iam dudum viua voce ab apostoli-
lis acceperat ecclesia: non equidem, eorum omnium, sed in
tum dictorum actorumque Christi in terris.

*Euangeli-
ca scripta
ab initio
sub fuisse
non praesentem
se fidei
ecclesiae.* Quae Marco fuerit scribendi euangelij occasio, & quan-
do scripserit, ex antiquitatis testimonio, & eorum, qui illi tem-
poribus fuerunt proximi, Papię Hieropolite, qui ipse cum apo-
stolis versatus, eosdem viuos praecipuos habuit. Et Clementis
Alexandrinis presbyteri, qui apostolorum auditoribus, & di-
scipulis, praecipuoribus usus est, Cesariensis. Eusebii, & D. He-
ronymus, nobis tradiderunt: nempe, Romae euangelizante
tro, & salutari doctrina, ac praedicatione Romanis aperire
coelestis regni ianuam: cum illi, capti verbi salutaris dulcedi-
ne, sola auditione non satiarentur, Marcum, Petri à longo tem-
pore familiarem discipulum, conuenisse eisdem: & multis
cibus orasse, vt quae ille verbo praedicabat, ad perpetuam vo-
rum comonitionem habendam, scripturae traderet: quo dum
foris in huiusmodi verbi meditationibus permanerent,
nec prius ab oratio destitisse, quam quae orabant impetrare.
Eum itaque, quo pio fidelium desiderio satisfaceret, excepisse
passim dicta magistri sui, velut fidum aliquem notarium: et
retulisse in codicem. Quod factum, vt Petrus cognouit, co-
lestatam fide, & deuotione fidelium, confirmasse scripturae
in perpetuum legendam tradidisse ecclesiis.

Ex quibus utique est evidens, ea, quæ viua voce docuerat Petrus, à subsequentibus Marci scriptis, non accepisse authoritatis pondus, aut veritatis testimonium: sed contra magis, hæc ab illis. Vt quia eius scripta, apostolicæ prædicationi, ac doctrinæ inueniebantur conformia. Itaque oculatus, fidusq; eorum omnium testis Petrus, & cuius testimonium, euidentibus signis comprobabat diuina veritas, sua autoritate confirmauit scripturam, & perpetuo legendam Christi ecclesiæ: tradidit: tanquā veram, canonicam & diuinæ illi, infallibilisq; veritati prorsus innitentem: non tanquam Christi, aut doctrinæ, aut etiam vitæ hist oriam, integrè & ex ordine completentem. Siquidem ab eius baptismo primū exorsus, nec deinceps vniuersa dicta, actaque ipsius executus est: nec deniq; eo, quo dicta, gestaque sunt ordine, sed multa præpostere. Quemadmodum eius euangelium, cōferenti cum tribus alijs constat ipsa luce clarius.

Nec lucam aliò respexisse, cum Euangelium suum scribere, quā ut haberet ante oculos perpetuo, suus ille, cui scripsit, Theophilus, veritatem, & recordationem eorū verborum, de quibus eruditus iam fuerat, idem ipse testis est: quāuis spiritus S. in eo ipso, respexerit altius. Quin, nec ex reuelatione, nec ex visu, sed ex fideli narratione, ac traditione eorū ipsorū, qui ipsi viderāt ab initio, & ministri sermonis fuerāt, aliter se affirmans omnia, pollicetur se eadem scripturū diligenter, & ex ordine. Quod tamē eatenus præstitit, quatenus spiritui sancto visum est: qui illorum calamos pro suo tēperauit arbitrio. Nam illum, nec tradidisse omnia, nec ea ipsa quæ tradidit, eo quo dicta, gestave sunt ordine, conferēti cū eo, maximè Matthæi Euangelium, euidentem videbitur.

Quem & ipsum, non orbi, sed Iudæis suis, in Iudæa, Hebraice scripsisse Christi Euangelium, pro perpetua commonitione eorum, quæ ex apostolorum prædicatione, ac traditione acceptant, post præfatum Clementem Alexandrinum, tom primo commentariorum in illud ipsum Matthæi Euangelium, affirmat Origenes, & D. Hieronymus in scriptorum ecclesiasticorum catalogo.

Ioannes post hos omnes, longissimo interuallo, circa Traianæ tempora, suum scripsisse Euangelium, cū iam in vniuersum orbem lōge latèque diffusa floreret doctrina Christi, & religio, scriptorum omnium consensu indubitatum est.

Ex quib

Vt Lucas.

Matthæus

Ioannes.

Ab euangelicorum Ex quibus, vt euidenter constat, ab illorum authoritate initio non dependisse certitudinē nostrae religionis, ac scriptorum sed contra magis illorum autoritatē à certitudine doctrinae nostrae: quemadmodū accesserunt doctrinae nostrae, fidei, religionisq; nostrae iam diffusae in orbem, & non pendisse ab ecesserunt eandem, ita nec vnum aliquod eorū, nec omnia initio non vnum, completi vniuersa, quae ad Christianam doctrinam fidei, fidem, religionemque pertinent.

doctrinae Neque enim conati sunt, literis commendare, quae praecepta, quae certitudinem quo ordine, quibus sacramentis, & caeremonijs, authoritate, sed contra. Etoreque Christo, & spiritu sancto instituerint eandem Magnam Christianam conuersionē in terris, dictorum, actorum, partem eo eius, & gloriosam eiusdem ascensionē in caelos, vt cūque, rū quae a- tuerunt, explicare historiam. Quam tamē, nec vnus quidem postoli spi- nec omnes in vnum (si Ioanni credimus, qui scripsit nouum ritū S. do- mus) nobis reddiderunt integram. At, quae ad ecclesiam illam tra- tutionem, ordinem, hierarchiam, sacramentaque pertinentia diderunt illam historiam non pertinent: sed maxima parte, post statum ab illis dominum, vnctione spiritus S. ea acceperunt. Ap- ecclesijs, stoli. Quod, ne quis à nobis diuinari calumniatur, idē lo- nō esse scri- nes haud obscure indicat. Ita enim scribit. Christū, pro omni ptā in Eu- iam morte sua, dixisse discipulis. Adhuc multa habeo vobis angelis. dicere, sed non potestis portare modo: hoc est, nōdum est illorum capaces. Cū venerit autem ille spiritus venturus docebit vos omnem veritatem.

Itaque illa tam multa reseruatā vnctioni spiritus, post dederant Apostoli, cum eūdem spiritum sub visibili signo adpererent: eademque tradiderunt ecclesijs. Quae velut per manum continuē succedētium Episcoporum, & patrum, sibi mutuo, atque illi primaeque traditioni perhibentium testimonij, prouenerunt ad nos. Quae, qui ex Euangelistarū scriptis sibi et probari exigeret, & quē absurdē, ac ridiculū faceret, ac si, quod à se mutuo diuisi apostoli orbē terrarū vomere euangelicae praedicationis inter se partiti sunt, quae inter se cōstituerint, (cōstituisse enim inter se plurima pro Ecclesiastica disciplina, ordine, hierarchiaque conferuandis, indubitarum est. Quando apostolicos canones vniuersa ab initio agnouit Christi ecclesia, atq; ipsum adeo Nicenū Conciliū) qui in prouinciā quicq; sortitus, quid in ea egerit: quo exitu glori-

fecerit deū. Quid Antiochie, aut Romę, gesserit Petr^o: quo pacto sub Nerone, vnā cū Paulo gloriosum ibidem martyrium consummauerit, ex eisdem Euangelistarum scriptis sibi demonstrari exigeret, alioqui nihil crediturus eorū omnium.

Ita quoque, & apostolicę illę Pauli, Petri, cęterorumque Apostolicę epistolę, ad iā fideles ex viua illa apostolica doctrina, & prædicatione scriptę sunt, & pro nata occasione necessitatis vniuersę, aut alterius ecclesiarum particularium scriptę sunt: ne iam fidelibus, & illas accessisse tradito iam eisdem viua vocis oraculo, non scripto consignato Christi euangelio, traditę doctrinę Christianę religionis ac fidei: aut opineris, si non vna neque, saltem vniuersis illis suis epistolis, voluisse comprehendere Paulum, & apostolos, vniuersa nostrę fidei, Christianęque doctrinę mysteria. Neque enim communicato cōsilio, & partito inter se labore, cuique suū, quod scriberet, cesset, sed vt cuique necessitas vnius, aut alterius ecclesię scribendis nostrę doctrinam suggerat.

Nec Paulus, cuius plures leguntur epistolę, eas ipsas, velut continuum quoddam opus contexit, sed tanquam sollicitudinem gerens omnium ecclesiarum Christi, vt audiuit vsuā aliquid exortū scandali, aut superfeminatum zizanię aduersus primęuam illam, viuam, germanamque traditionem apostolicam, statim occurrit: fideles in fide corroborans: dubios confirmans: errantes, seductōsque reuocans: seductoribus resistens: atque vnum hoc, vniuersis suis illis epistolis agens perperuo, ne ab ea, quam semel acceperāt, apostolica traditione declinarent latum digitum, sed illi firmiter inhærent. Quā tamen, nusquam conatur repetere vniuersam, aut exprimere illi suis epistolis: sed frequenter inculcat, vt illius meminerint, vt secundum illam ambulent, quod deo placeant. Rogamus, inquit, vos & obsecramus, vt ita ambuletis, quęadmodū accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare. Scitis enim quę pręcepta dederim vobis per dominum Iesum.

Sic & Corinthijs suis, repetens quod ipsis tradiderat de cœnā dominicę. Ego enim accepi à domino, inquit, quod & tradidi vobis. Quo replicato i sua epistola, ad extirpandos super introductos aduersus traditionē illā errores cōtrarios, indicans nihilominus nō vniuersa se scripto explicasse, quę ad decerniā, modū, formamque peragendę eiusmodi à nobis cœnę pertinent, subiungit. Cętera cum venero disponam. Hinc factis, inquit,

tis, inquit D. Augustin ad Ianuarium, intelligitur. Quia
tum erat, vt in epistola, totum illū agendi ordinē in
quē vniuersa per orbē seruat ecclesia, ab ipso ordinari
quod nulla morū diuersitate variatur. De quo disputare
ita faciendum sit, insolentissimæ insanix est. Hactenus

Epilogus Ex quibus omnibus, cum euident factum sit, non solum
prædictio- lam traditionē ecclesiasticam, illum Christi fidelium, et
rum, de au sine scripto in quiduis ad religionem nostram pertinentem
thoritate sensum, qui ex primitiua ecclesia, continua successione
traditionis à patribus ad nos descendit, esse certissimam veritatis regu-
ecclesiasti- lam, ad quam & scripturas, & omnia ex eis nata dubia, nullo
ca. rare velimus, expendere oporteat: sed etiam & hoc, quod

omnia, quæ ad religionē nostram pertinent, authore Christo
apostolorum ministerio consignata ecclesiæ (quæ eadem
ipsa veritatis regula certissima fide ad nos perducit) in scri-
pturis explicata sint. Euidenter quoque ex eisde apparet
iniquē, quā absurdē faciant aduersarij, in quas nos tenore
conentur inuoluere, qui sublata è medio, eadem illa regula
traditionis ecclesiasticæ, ad solas, nudasque scripturas non re-
uocant. Quæ, nisi adhibita ipsis sua illa amissi, etiam ad qui-
uis demonstrandum inefficaces inueniuntur. Cum nihil po-
ne tam sit in scripturis expressum, quod non ingeniosissimi
nis expositionē aliquam recipiat: quam ex alio aliquo scrip-
tæ loco etiam colorare possit, & probabilem facere. Sed
hoc in omni quæstione, & ex scripturis cōcertatione pro ve-
ta veritate teneatur, sicut est, quicquid illi regulæ consonat
& contra p falsitate, atq; impietate, quicquid ab eadē dilu-
tat, obliquat, aut discrepat, nihil erit difficile omni Christi-
ano, in omni suborta procella confusionis hæreticæ, securus
se conseruare intra arcam catholicæ ecclesiæ: hoc vnum ser-
tiens in omnibus, ac de omnibus, quod à patribus acceptum
ac traditum, communiter teneri per ecclesiam intelligit. In
quo ipso, si dubietas incidat, non est difficile, hoc ipsum re-
parrū scriptis certō colligi, & intelligi. Vbi enim inueniuntur
Christi ec- congregari, & consentire illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Chri-
clesiæ esse stus caput illius corporis, ibi veritas.

necessariā Et quamuis hæc, vt diximus, regula, cuique ad eam dilige-
etiam vi- ter respicienti, & orthodoxam veritatē sincere inquirenti
nam quan inueniendam eandem ferè sufficiat, nihilominus cuique ex
dæ autho- euident esse non dubitamus, catholicæ Christi ecclesiæ con-
seruati

seruanda eius paci, vnitati, ac sinceritati religionis, & fidei, ritatem, cas
viam quandā auctoritatē esse necessariam: qua, aduersantiū ius defini-
sine fidei altercationes reprimi, atque impia eorundē doctri-
na, ad propagandā alioqui impietatem efficax, & velut cācer nanda sine
serpes, obrepensq; incautis ac simplicioribus, efficaciter quo coortae in-
que compesci, coerceri que valeat. Ad quam, & omnis inter ter nos
nos, etiam piē concertantes, referenda sit coorta quæstio, & quæstiones
controversia, atque eiusdem definienda iudicio. & contro-

Cū alioqui cōcertationes, & controversiæ eiusmodi, ne uersæ.
cessario exirent in sectas, & schismata. vbi quisque suæ senten-
tiæ assertor permaneret, nec alterius cuiusquam, ea in re esset tate eius-
subiectus iudicio.

Oportet quoq; auctoritatē eiusmodi, ad quam hæc perti-
neant, in suis iudicijs, ac definitionibus, necessario dirigi diu-
ni, ut assilētiæ singulari aliquo præuilegio: sine quo, de nullius diuinæ
omnino hominis, sed nec de plurimorū, quantouis numero, assilētiæ
sententia, in dubitatæ veritatis certitudinē habere possumus. singula-
Vi, de quibus omnibus scriptura pronunciat, quod menda-
ci sunt. Omnis siquidem homo mendax. ri aliquo
præuile-

Nec minus & hoc oportere credimus, nō solum eiusmodi
auctoritatē aliquam esse in catholica ecclesia: sed etiam esse, Authori-
tate, atque omnibus noto loco: esse quoque paratā semper tate eius-
omnibus: & ad consulendam, dubiorūque resolutionē pe-
modi esse
tendam, cuique aditu facilem. Cū quotidie incidat eius cō debuisse
fidei necessitas: quotidie oriantur in ecclesia quæstiones, & certo no-
controversiæ eiusmodi. Nec aliter Christus suæ sufficienter tōq; omni-
prouidisset ecclesiæ, bus loco,

In veteri illo populo (in quo diuini spiritus artificio eccle-
siam nostram mirabiliter adumbratam, & clarissimē effigia-
tam, expressamque cernimus) auctoritatem eiusmodi diuina semper fa-
auctoritate cōstitutam per Moysen à deo, cōstitutam certo haberi re-
aque omnibus noto loco, paratā semper omnibus, & ad cō cursus ab
fidentiam, dubiorum resolutionem petendā, cuique aditu fa omnibus.
ciem, etiam cum diuina assilētiæ singulari illo præuilegio Fuisse cu-
in suis iudicijs, ac definitionibus, diuinæ scripturæ irrefraga-
bili auctoritate certum est. iusmodi
auctorita-

Præceptum nanque à domino illis fuerat, ut subortam om-
nem grauem quæstionem, quæ ex ambiguis, & obscurioribus nibus præ-
verbis legis ortum traheret, & omne difficile, & ambiguum dictis con-
iudicijs, quod per subalternos in singulis ciuitatibus iudices ditionibus
ritē com ordinat im

*de deo in
synagoga
veteri.*

ritè componi nō poteat, referretur ad cathedram Moysi
locum nempe, quem inter ipsos elegerat dominus, termi-
dum præsidis eius, vna & sacerdotū, secum in eodem pro-
pore vicis suæ ministrantiū domino, autoritate, & iudicio.
Quod idem ille, vt sacrosanctum esse voluit, & sine contum-
tione, aut discussione sequendū omnibus, etiam mortu-
na in contemptores sacrosanctæ autoritatis proposita, &
& veritatis eiusdem, fidem illis fecit indubiam.

*ex Deute-
ronomio.*

Et quoniam res in suo hic cardine præcipuè vertitur, præ-
pressius, clariùsque demonstrandè non nihil insistendum est.
Ita præceptū legimus in Deuterio. Si difficile, & ambiguum
apud te iudicium esse perspexeris, inter sanguinem, & sangui-
nem, inter causam, & causam, lepram, & lepram, & iudiciū in-
tra portas tuas videris verba variare, surge, & ascende ad bo-
cum, quem elegerit dominus deus tuus veniesque ad sacer-
dotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit in illo tem-
pore: quæresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicii veritatem
& facies, quodcunque dixerint, qui præfunt loco, quem ele-
gerit dominus: & docuerint te iuxta legem eius: sequerisque
eorum sententiam: nec declinabis ab ea ad dexteram, nec ad si-
nistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdoti
perio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex demo-
nio iudicis, morietur homo ille.

Hic audis in primis, in subortis dubijs, & cōtrouersijs, quæ
per singularum ciuitatum iudices expediri non poterant, non
non ad scripturas, sed ad viuum iudiciū, sacerdotum nempe
pe qui præerāt cathedræ, suos illos altercātes remiserit Mo-
yses. Audis præterea, quā præceperit districtè, illorū obedi-
re iudicio, nec de eorum sententia inquiri amplius, sed sim-
pliciter facere quodcunque dicerent præsides cathedræ, si-
quique eorum sententiam, nec declinare ab eadem ad dexte-
ram, nec ad sinistram. Audis postremo, vt contumacia ad-
sus autoritatem sacerdotis præsidis, mortis supplicio necesse
fario expianda fuerit.

*Cauillare
motio.*

Et ne ex verbis illis, quæ tacita habet nostra lectio (& doc-
cuerint iuxta legem eius) quisquam sibi persuadeat, tum do-
mum intelligenda illa legis verba veritatem habere, quando
præsides cathedræ, nos docent iuxta legem domini & pro-
inde, de iudicio eorum liberè à nobis disceptari possit, & in-
te inquiri, an secundum legem sit, antequam eidem tem-
strictam,

strictam quam exigunt, obedientiam debeamus. Is ille, quis-
quis ita existimat, in primis secum cogitet, an nō ridicule fe-
cisse videbitur, diuinus ille per Moysen, qui dubitantes nos
legis scripturarumque occasione, remittit ad sacerdotale iu-
dicium? Nam si per nos nobis constabat, quid esset secundū
legem, vnde ergo dubium? Quæ necessitas sacerdotalis iudi-
cij? Si eorum sententia & iudicium, nobis rursus ad nostrum
examem, iudiciumque reuocandum est, quid hoc opus erat
circuito? Quid non potius contentos nos voluit nostro sta-
re iudicio, si sacerdotale à nobis expetendum iudicium, no-
stro, adhuc submittit iudicio?

Sed cauillum eiusmodi magno consensu, & clarissimè ex-
cludit, primū, Lxx. interpretes. Deinde ipsa Hebraica veri-
tas. Tertio, interpretatio Chaldaica pētateuchi, iuxta trans-
lationem, quam Reuerendis, quondam D. Franciscus Cardi-
nalis toletanus, edendam curauit: ita vt dubitare non possis,
diſtauerba quæ ex nostra lectione, eiusmodi cauilli, aduersus
sacroſanctam præſidis cathedræ authoritatem, occasionem
ſubminiſtrant, non germana eſſe: nec veram diuinæ legis quæ
in ſe eſt clariſſima, ſententiam exprimere.

Apud Lxx. citatus Deuteronomij locus, in quo ſunt apud
nos dicta verba ambigua, ita pene ad verbū latine redditur.

Et facies ſecundum verbum, quod annunciauerunt tibi, ex lo-
co, quem elegerit dominus deus tuus. Et custodies valde, vt
facias iuxta omnia, quæcunque ſancita fuerint. Iuxta legem
quæ fuerit, & ſecundum iudicium, quod dixerint tibi, facies.
Non declinabis à verbo, quod annunciauerint tibi, nec ad
dextram, nec ad ſiniſtram.

Iuxta Hebraicam veritatem, idem ille locus ita pene ad
verbum redditur. Et facies iuxta verbum quod annuncia-
uerunt, de loco, quem elegerit dominus. Et custodies, vt facias
iuxta, omne, quod te docuerint. Iuxta legem, quam docue-
runt, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Non diſcedes
à verbo, quod annunciauerint tibi, nec ad dextram, nec ad ſi-
niſtram.

Iuxta interpretationem verò Chaldaicam, idem locus ita
nobis eſt redditus. Et facies ſecundum præceptum, & verbū,
quod annunciauerint tibi, de loco quæ elegerit dominus. Et
custodies, vt facias iuxta omnia, quæ docuerint te. Iuxta præ-
ceptum legis, quod docuerint, & ſecundum iudicium, quod
dixe-
n

DE ECCLESIA

dixerint tibi facies. Non declinabis à verbo, quod annun-
uerint tibi, ad dextram, nec ad sinistram.

In quibus sanè omnibus, videtis clarissima legis verba, quæ
sonantem eius explicare sententiam: quæ superbis, inobedi-
tibusque, nullam excusationem nullum subterfugium relin-
quunt. Et facies, inquit, iuxta verbum, quod annuntiabitur
loco, quem elegerit dominus. Et custodies valde, ut facies
iuxta omnia, quæ te docuerint. Videtis, quantam à nobis
obedientia sollicitudinē, & diligentiam exigit. Nihil ex-
qui dicit omnia. Neque huius restrictiui est, sed magis
plicatiui, quod subiungitur. Iuxta legem, inquit, quam do-
cuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Exponit
quæ non dixerint omnia. Quando quidem de legis præceptis
cæremonijs, aut aliquo quod ad legem dei, fidem, religionem
que pertinet. est quæstio, aut controuersia, tunc iuxta legem,
quam docuerint facies: hoc est, quicquid legis esse docue-
rint. Cùm verò ambiguum, aut difficile est iudicium cuius
negocij alterius, quod intra portastuas ritè expediri non po-
tuit. quodcunque tunc ius, aut iudicium dixerint, aut sanc-
rint, facies: tuo nihil in his omnibus referuas iudicio: quæ
vniuersum, tibi in his adimit, dicens: Non declinabis à verbo
quodcunque dixerit tibi, ad dextram, nec ad sinistram. Quod
si quis superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis præ-
dis, morte expiabitur ea contumacia: quo auferatur malum
de medio Israël. Nam in totius ecclesiæ confusione, & pe-
niciem redundat, si contemnatur præsidis, aut rectoris facies.

In totius ecclesiæ confusione sancta autoritas. Quæ à quibuscunque geratur, nihilominus
intelligimus, quæ sit eorum autoritas, conseruandæ veritatis
totius ecclesiastici corporis prorsus necessaria: & quæ nobis
et quam arcta obsequendi eisdem, imposita sit necessitas. Non
de sanctis loquitur, sed de sacerdotibus, qui domino seruati
in loco cathedræ: atque eius præside. Et securos nostros
quoquam inuenturos nos apud eos, rei controersæ veritatem. Et re-
cabunt, inquit, tibi, iudicij veritatem. Hæc est etenim præro-
gatiua primæ cathedræ, non personali data merito, sed veritatis
necessitatique totius ecclesiæ. Super cathedram, inquit,
Moyse, sederunt scribæ, & pharisæi: quibus tamen eodem
Prærogatiua authe- co toties dicat vā, auctoritatem tamen eorum sacrosanctam
in primæ atque inuolabilem nobis commendans, ita subiungit. Om-
nia ergo quæcunque dixerint, seruate, & facite: sed secundum

opera eorum nolite facere. Nam dicunt bene, & non faciunt *cathedrae,*
bene. Præcipit, ut audis, Christus, idē quod per Moysen præ- *non perso-*
ceptum fuerat: ut & sequamur, & faciamus: quicquid, seu de *nali data*
finiendo, seu præcipiendo, dixerint præfides cathedra: ut ad *merito, sed*
primum, referatur sequi, aut seruare: ad secundū, facere. Nam *utilitati.*
præcepta facimus, definitiones, & iudicia seruamus, & sequi. *necessita-*
mur. Nec contentus fuit hoc ipsum præcepisse simpliciter: *ti que toti-*
sed addidit geminatæ distributionis emphasim. Omnia er- *us ecclesie.*
go quæcunque: ut omnem in nobis tergiversationem, detra-
ctionem, exceptionemque excluderet. Nec tacuit quare
tam districtam illis debeamus obedientiam: nempe, quia præ-
sident cathedra. Ergo, inquit seruare, & facite omnia quæ-
cunque vobis dixerint, quia sedent super cathedram: ut in-
telligamus, officij quod in ecclesia obtinent, non vitæ, hanc
prærogatiuam esse.

Quod si Mosaicæ cathedra hæc fuit à deo data auctori-
tatis prærogatiua, hoc præuilegium, in illo veteri populo, a-
postolicæ cathedrae in Christiana ecclesia, in qua, multo ma-
ior fuit eius necessitas, nulla auctoritatis prærogatiua erit? *uā, etiam*
nunc esse in *nūc esse in*
nullum singularis diuinæ assistentiæ, in his vnde totius eccle- *cathedra*
sæ salus penderet, præuilegium? *apostolica.*

Et quamquam, quæ ad ordinem ecclesiæ, disciplinam, hic-
archiamque pertinent, inter ea multa fuisse certum est, quo-
rum discipulos adhuc carnales, & carnale quoddam Christi
regnum, secundum Iudaicam persuasionem hic somniantes
in terris vicina morte incapaces idem affirmavit Christus,
& ob id ipsum, referuauit vñctioni spiritus.

Nihil tamen egisse eundem diligentius omnium, quam ut
intelligeretur, quem pro se, & vice sua hinc sublatum in cælum,
vellet præesse suo gregi, & familiæ, is clare intelliget, qui di-
ligenter expendit omnia.

Itaque iam iam ascensurus in cælum, in cæterorum aposto-
lorum præsentia, vnum Petrum cōueniens, imò, & compara-
tione distinguens à cæteris, eidem, etiam tertia repetita com-
missione, ouilis sui commisit curam, ac regimen: & rectorem
pastoremque eius constituit.

Quod faciendo, ut etiam auctoritatem ad pascendam re-
gendamque familiam suam necessariam, eidem necessario im-
partiri intelligimus: ita, & omnibus quotquot in ouili Chri-
sti contineri se volunt, & ex ipso esse familia, obediendi ei-
milie.

Vt antea, dem, necessitatem esse impositam: sine qua, defungi illi
etiā hoc ip- posset suo officio, pro conseruanda tamen necessaria vni-
sum se fa- Christi gregis, & familia, eadēque in suum finem dirig-
etur pro- da, prout necessario.

miserat. Ne tamen id ipsam, tunc esset insolēs, & nouum apol-
Vniuersa- ceteris, iam dudum, etiam ante suam mortem, nunc clari-
que autho- mis hoc verbis expresserat, nunc facto aliquo tpe inima-
ritatem ne uerat.

cessariam, Clarissimē expressit, eū illum Simonem, Cepham (ce-
presidi hi- verbo vsum Christum & Ioannes restatur, & Euangelii
erarchie thari Hebraica scriptum, vt dudum à Munstero, quare
ecclesiasti- aduersaria factionis, est editum) hoc est, etiam eodem
ca, iam du- etiam Ioanne interprete, saxum, aut lapidem pronuncia-
dū expref- super quem, affirmavit se edificaturum ecclesiam suam
ferat, & hoc nempe significans, tam necessarium ecclesie, quod
constitue- li mandaturus erat officium, quā sit fundamentum ali-
rat. cio: & quod, quisquis, cum illo, communionem & vnita-

Nō perti- non seruarer, non magis pertineret ad vnitatem suae ec-
nere ad v- sie, quā, si quæ edificij pars, à fundamento suo dis-
nitatem ec- diuisa que iaceret.

clesie, qui Subiunxit deinde prerogatiuam, qua illam ipsam suam
non obae- clesiam, Petro coniunctam arque eius authoritati ita intin-
ret Petro, tem, velut fundamēto suo edificium, prosequitur erat
aut qui ei- pe, quod portæ inferorum (quas infidelitatem, & errorem
us locum re- dei, orthodoxi hoc loco intelligunt) aduersus eandem pet-
net in ec- lituri non sint. Quam, eandem ob causam, columnam, &
clesia. mamentum veritatis prædicat apostolus. Nihilominus, p-

Prærogati- ip- his verbis suis Christus inuens, eas ecclesias, huius præro-
u: ecclesia- tiue non esse participes, quæ illius Cephe, illius petra, me-
q. æ illi- pidis necessarium locum, officium, & authoritatem, nec
Cephe ve- gnoscūt in ecclesia: sed ab eadem diuisæ sunt. Aduersus
lit funda- omnes, iam dudum præualuisse illas ipsas inferorum pet-
mento vni- & ob hoc datas à deo in direptionem, & seruitutē infide-
tiur. ipsa rei euidētia horrendo nobis omnibus, si recte rem
Quid Chri- memus, exemplo, testis est.

stus intel- Reuersus deinde ad Cepham illum, petram, ac lapidē
lexerit in- etiam quam illi, qualēque authoritatem daturus esset
clavibus clesia, audientibus apostolis omnibus explicat,
regni cæ- Et tibi, inquit, dabo claues regni cæcelorum. Quod reg-
lorū, quæ- celorum, hoc loco, intelligat ecclesiam suam, indubitan-
vt quæ-

vt quam bis decies, in Euāgelio, regnum cœlorum appellat., *promisit* ; Porro, in clauum traditione, ex more civili, traditur domus, *deditq;* v-
castri, aut ciuitatis gubernandæ autoritas: & q, vel ecclesiæ *ni singula-*
alicuius, vel domus, castri, ciuitatis, possessiōe, & gubernādi *riter Petro,*
eandem auctoritate inuestiuntur, vt hoc cum clauum tradi *vt ecclesiæ*
tione, acceptioneq; fiat, etiam in hodiernum diem vsus re- *rectori, &*
tinet. Hoc est ergo, quod illis verbis Christus, sub omniū a- *pastori.*

postolorum præsentia, significauit, vni Petro se traditurū au-
thoritatem gubernandi suum regnum, aut ecclesiā : quam
vbiq; regnum dicēs, etiam hoc innuit, variis officiorum, ma-
gistratuumque ordinibus, ad vnum rectorem, necessario or-
dinatam eandem esse oportere, Quod perficiendū suis apo-
stolis reliquit. Has clauēs, hanc auctoritatem, quam hic pro-

misit, gubernādi regnum suum, & ecclesiā, post resurrectio-
nem suam, iā iā ascensurus ad patrem, tunc dedit Petro, cum
eidem terna, vt diximus, commissione, eiusdem curam man-
dauit, & regimen. Quæ autem huius ipsius auctoritatis ef-
fectus energia, & efficacia, consequenter explicare pergens.
Quodcunque, inquit, in hoc regno meo super terram, ligaue-
ris præceptionum tuarum vinculis, hoc ipsum ita alligatū ha-
bebitur à deo & in cœlis: & quodcunque solueris, solutū. Ni-
hil distinguit, nihil excipit omnium, sed quodcunque illud,
fuerit, quod Petro, aut qui eius inter nos gerit officium, & lo-
cum tenet, videbitur ligare, aut cōstituere, ad hoc ipsum ob-
ligatos nos ille affirmat coram deo, de quo, cuiusmodi sit, ne
in contemptum sacrosanctæ auctoritatis nos habeamus di-
scutere, ipsi curæ erit ne malum sit, aut inutile, cui singulari
curæ est sua ecclesiā: qui simplicem in his omnibus à nobis o-
bedientiam exigit. Quisquis ergo regni Christi vult esse cō-
cuius & particeps, quisquis demum ille fuerit, intelligit quid
sui officij,

Hanc esse per se claram, & non contortam verborū Chri-
sti, germanāque intelligentiam, vt ipsa per se verba plane
loquuntur, & explicant, ita omnium orthodoxorum patrum
tam Græcorum, quam Latinorum, omnibus ab initio sæcu-
li, ex omnibus orbis terræ cardinibus scribentium, consensū
eam ipsam comprobant, lib. 1. 1. hierarchiæ nostræ ecclesiā-
sticæ, luculenter demonstratum est: ad quem remittimus ad-
uersarios. Vbi, & suis aduersus ista cauillis omnibus, copiose
satisfactum inuenient,

*Vt chri-
stus ipse
clauū illa-
rū energiā
expresserit*

*Ut fulciri-
oportuit
authorita-
tem Petri
in ecclesia
singulari
assistentie
diuinae,
indefecti-
bilis fidei
præuilegio
ipse Chri-
stus claris-
sime expli-
carit.*

Ad hæc, diuinæ assistentie singularem prærogatiuam indefectibilis fidei præuilegium, regni Christi, aut ecclesie stori prorsus necessarium (vt ad quæ, vnâ cum sacerdotibus cilio secum seruientium domino: in loco quæ inter nos elegit dominus, secundum illam formam delinatum, & expressum in vmbra illa, & figura nostræ ecclesie, synagoga veteri, necessario referri debuit omnis inter nos etiam de fide, & religionis exorta quæstio, & controuersia) idem ille nobis cõm-
dauit, & de eadem securos reddidit, cum de prælatura cõm-
tentibus apostolis, post pleraque multa, quibus carnalium huc ambitionem eorum benigne repressit, vni Simoni, com-
mune fratrum, & totius ecclesie periculum, vt eius pastor, & rectori, enuncians, adiungit rogasse pro eodem, ne eius des deficeret, vt cuius esset fratres confirmare in fide. Simo-
n inquit, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut tritum. Non dicit, te, sed vos: cõfratres eius, vniuersamque ecclesiam vnâ significans. Quid tũ denique? Ego autem rogavi, inquit, pro te, vt nõ deficiat fides tua. Omnes expetitos à satana in Petro denunciauit singulariter: & illi, & aliis, præsentibus & posteris, significans, omnium curam, ad ipsum præcipue pertinere. Proinde: & pro vno ipso, velut omnium pastorem singulariter rogauit: ne eius fides deficeret. Et exauditus pro sua reuerentia, vni ecclesiasticæ hierarchiæ præfidi, illi formam, & modum, quem etiam in veteri synagoga expresserat. impetrauit indefectibilis fidei præuilegium. Sub-
iungens proinde, cuius esset in subortis eiusmodi hæreticis turbinis fluctibus, ac agitationibus, confirmare fluctuantem fratres in fide. Et tu, inquit, aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Omnia hæc, in illud tempus retulit, cū ipse dominus sui (quam hic adhuc futuram subiunuebat) abogationem, post conuersionem rursus ad eundem, ab eodem iam ascensuro ad cælum comissionem accepit, pastorem regendi que gregis sui vt in eadem, & inclusa, & data intelligantur vniuersa, quamuis ante explicita, quæcunque ad hoc ipsum erant necessaria.

*Conclusio
de catholi-
ca ecclesia*

Hæc est, hæc ab initio fuit, hæc semper erit, nostra, & orthodoxa fides, de catholica Christi ecclesia, Quæ Petri successores eius, suos pastores, rectoresque, cum prædicta auctoritatis prærogatiua: & singulari illo, quod astruximus per

uilegio, semper recognouit. In qua, idem Petrus, & successores eius Romani pontifices, approbantibus orthodoxis omnibus, eandem principalem auctoritatem confidentissimè exercuerunt. Quemadmodum libro IIII. nostro de hierarchia ecclesiastica, clarissimè demonstratum inueniet, quiquis hac ipsa de re, certiora exegerit testimonia. Ad quos, necessarix breuitati (qua capita tantum quædam argumentorum quorundam hic perstrinximus) consulentes, eum ipsum remittimus.

Restat igitur, ut argumentis aduersariorum respondeamus, *Argumentum* quibus suam illam ecclesiam astruunt. Quæ præcipuè ducuntur ex verbis Apostoli, qui ecclesiã corpus Christi ubique facti cuius ille caput, & nos membra simus, de carne eius, & de ossibus eius. Et ad Ephesios: Veritatem facientes, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus constitutum, & connexum, per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Ex quo constat, ut à capite illius mystici corporis, per membra eius vniuersa, vitalis quidam spiritus discurrat: per quem, arcana quodam instinctu, sympathiam, conpirationemque inter se habeant: per quem, & operetur quodque quod est sui officij. Sed peccato, præsertim mortali, obnoxij, vitæ illius spiritualis expertes sunt: nullum proinde in fluxum recipiunt à capite, aut membris cæteris: nec vllam cum eisdem conpirationem, vllum consensum habere possunt. Quare non videntur pertinere ad illud mysticum Christi corpus, hoc est, ecclesiam: nec eius vllò pacto membra esse, nisi planè mortua, ac putrida, quæ re vera membra dici non possunt corporis.

Præterea, dicit idem Apostolus, Christum se tradidisse pro ecclesia, ut illam sanctificaret, mundans eum lauacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed ut esset sancta, & immaculata. Ex quo consequens videtur, mortalis peccati maculam esse non posse in membro ecclesiæ.

Ad hæc, ecclesiam esse regnum Christi, distinctum à regno diaboli: quemadmodum doceri volunt ab Apostolo ad Ephesios, II. cum ait, diabolum efficacem esse in incredulis.

Et 11. ad Timot. 11. Quod teneantur captiui à diabolo ipsius voluntatem.

Postremo, quod nostra ecclesia, pleraque asserat, quæ rât fidem orthodoxam, & catholicâ. Cuius hæc exempla iiciunt. Quod damnamus eorum sententiam, de fide illa speciali, cui vni remissionem peccatorum, & iustificationem gratiam acceptam referant. In quo nos arguunt erroris perniciosis, & manifestarij.

Item, quod doceamus, mereri homines remissionem peccatorum, dilectione erga deum, etiam ante gratiam; & proinde, tollamus fundamentum Christum. Item: Quod sacramenta ex opere operato, sine bono motu videntur iustificem.

Responsio.

His inquam, vt respondeamus. Si Dixerimus, inquit, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Peccatores plerumque, etiam mortali peccato obnoxios, esse vera membra ecclesiæ, & per quæ, vni la viuifici spiritus, à capite Christo ad totius corporis mem-

bra, tatem verè influit, etiam in membra alia, suprà à nobis factum esse demonstratum est.

Quod ergo ex Apostolo inducitur, Ecclesiam, vni quod Christus, dam esse corpus, cuius caput Christus, & nos membra eius, & etiam peccatores, velut de carne, & ossibus eius, libenter amplectimur: neque illud, vt à capite illius corporis, vitalis quidam spiritus fluat per membra singula: per quem operentur quodque Peccatorum quod est sui officij. Sed his, quod subsumitur. Peccatores non esse plerumque expertem, vitæ spiritualis illius mystici corporis, & ne expertem, proinde nullum influxum recipere à capite, aut membris ceteris: nullam cum eisdem conspirationem, consensumque habere, euidenter falsum coarguit peccatorum in ecclesiæ mysterium, Qui, nisi eiusmodi influxum recipiant à capite, & membris ceteris, secundum rationem sui ordinis & officij, & influxus influant, inutiliter, inefficaciterque administrarent sacramenta in ecclesiâ.

Neque enim intelligendum est, viuuerum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratos esse deo facientis gratiæ, sed alia quædam eius, vt totius, vitæ intelligenda est, quam ad ædificationem totius, influit membris, caput Christus, per spiritum suum: quo facit totius consensionem, & compaginem quandam in vnum fidei sacramentum, vnam Christi familiam, vnum gregem, vnum omnium.

sub pastore vno. Et cuique membro propriam, conuenientemque operationem distribuit: ad totius augmentum, in ædificationem cuiusque membri, in charitate; quæ huius compositionis finis est. Sicut, inquit, Apostolus: in vno corpore. multa membra habemus, omnia autem membra non eundem auctum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem, alter alterius membra: habentes donationes, secundum rationem fidei: siue ministerium in ministrando: siue qui docet in doctrina: qui exhortatur in exhortando. Et rursum: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministratorum sunt, idem autem dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem deus: qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus, ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum, datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu: alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia, operatur vnus atque idem spiritus: diuidens singulis, prout vult, & efficiens, vt quodque membrum indigeat opera alterius: ne esset, inquit, schisma in corpore, sed in idipsum pro se inuicem sollicita essent membra: & conpaterentur, congauderentque inuicem: & quosdam inquit, posuit deus in ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias, curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.

Audis itaque corpus ecclesiæ, & eius membra: audis eorum eam membrorum functiones, quas à capite in ea influit ille Christi vitalis spiritus. Quæ tamen, non necessario præsupponunt, nec requirunt in illis ipsis membris, quorum functiones sunt, vitam charitatis & gratiæ. Posuit, inquit, deus in ecclesia primum apostolos. Sed nūquid etiam Iudas nō erat Apostolus? scilicet sceleratus & auarus, in hoc electus à domino, forte, vt illorum, quam præuiderat, impietatem confunderet. An tu, inquit, ille Bernardus, de illius apostolarum dubitas, quæ elegit dominus? Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vobis ex vobis diabolus est? Audis eundem electum esse apostolum, & extitisse diabolum: & negas quaecunque membrum esse posse ecclesiæ, quod non viuat vita charitatis, & gratiæ?

gratiæ? Nunquid Petrus apostolatu excidit, post quam su-
ter abnegauit dominum? Posuit, inquit, deus, primum aposto-
los, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, et
de gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi doctores
in die illa. Domine, domine, nonne in nomine tuo propheta-
uimus, & in nomine tuo dæmōia eiecimus, & in nomine tuo
multas virtutes fecimus? Et tunc, inquit, confitebor illis, &
nunquā noui vos. Discedite à me operarij iniquitatis. Na-
quid ergo adhuc dubitas, diuisiones, ac donationes illas ge-
tiarum, quas ad totius corporis vtilitatem, ecclesiæ mē-
le spiritus influit, etiam malæ vitæ, & operarij iniquitatis
tribui, & per eosdem, si non in suam, in aliorum tamen vi-
tatem exerceri?

Itaq; pontifices, & sacerdotes omnes, legitima ordinati-
sedentes in cathedra apostolica, & ab eadem ordinatione
bentes, quā diu suam statidē retinent, & in sua quicq; vi-
catione permanet membrum ecclesiæ, nec ab eius vnitate
separat, recipiūt influxū sancti illius spiritus, quo, per eorū
ministerium, in ecclesiā remittūtur peccata: tamen si ipsi
sint, & iniquitatis operarij. Ad omnes enim illos pertinet.
Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis peccata reman-
tur eis. Accipite, inquit, spiritum sanctum, non, quo vos san-
cti sitis, sed per quem aliorum peccata vestro remittentur mi-
nisterio. Vt doceret, non ministri merito, sed per eorū mi-
nisterium (quod idem est bonorum, & malorum omnium) spi-
ritus sancti operatione, qui & ipse idem est, hęc fieri in
fidelium, & augmentum ecclesiastici corporis, & in adifica-
tionem vniuscuiusque membri in charitate.

Falsum est ergo, peccatorem, etiam mortali peccato obno-
xium, non esse capacem influxus illius spiritus, qui à capite
ius mystici corporis diffusus, membris singulis suas func-
tiones tribuit: nullum vitæ habere officium, nullam consue-
tudinē, aut sympathiam cum membris reliquis.

Quomodo Ad id quod secundo loco adducitur ex apostolo. Cō-
Christus se mur, quod Christus seipsum tradiderit pro ecclesiā suā, vel
tradiderit iam sanctificaret, mundādo eam lauacro aquę in verbo
pro sua ec & exhiberet ipse sibi gloriosā, non habentem maculā, nec
clesiā, vt il rugam. Non quidem in præsenti, quandiu est in hac milia-
lam sancti quandiu stat in procinctu, in acie: hac saucia, illic cicatrice
ficaret. oblita sudore & puluere, & à solis æstu decolorata: quādiu
inquit

inquā, hic expurgatur ab illa peccati scoria, & malos vna cū bonis, intra sagem suam permixtim inclusos retinet: neq; illos perpetuo bonos, sed velut in lubrico decertātes, nunc cadentes, nunc resurgentes, nunc ex genu pugnantes. Sed facta tandem separatione in littore maris, angelico ministerio, & re collectis bonis piscibus, in vasa, foras abiectis malis, tum demum eam accipiet vir ille suus Christus, gloriosam, nō habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed sanctam, & immaculatam.

Quod ecclesiam dicunt regnum Christi, distinctum à regno diaboli, cōfitemur & nos. Sed hoc negamus, peccatores Christi re- omnes mortali peccato obnoxios, esse membra regni diaboli, in quo h. Na ad regnum diaboli, eos tantum pertinere dicimus, qui etiā hic par- sunt extra septa ouilis catholice ecclesie. In quos ille plenū tem pecca- dominum obtinet, & quos totos possidet. Cuiusmodi sunt, tores obti- in primis infideles, & increduli, qui ignorant deum. Sunt he- nent. renici, oppugnatores veritatis, & fidei, & doctrinę catholice ecclesie. Sunt schismatici, qui se separarunt ab unitate regni Christi, & ouile eius deferunt, nolentes communibus nobis cum legibus viuere, nec subesse eius rectori, quem ille nobis constituit. Sunt postremo, quos extra ecclesiam fecit censu- ra ecclesiasticę seueritas, & tradidit satanę.

Intra septa ouilis Christi manentibus, quanuis peccatori- Nō oēs pec- bus, mali tamen sui sensus ademptus non est, sed intus accu- catores p- sat, torquet, reuocat misera conscientia, subleuantur adhuc tinere ad sympathia sanorum membrorū eiusdem corporis: iisdem ad regnū dia- correctionem adhuc valet, & viget ecclesiasticę disciplinę boli, & q: seueritas parata sunt insuper, oblataque peccatorum reme- dia efficaciac. At quos extra arcam illam mysticam, vel offen- dit, vel quoquo colore, quaqua persuasione ad se illexit serpens ille callidus, præcipitatos in perditionis barathrum, hos totos securosque possidet. Nam, quum extra eccle- siam nulla sit peccatorum remissio, sed desperatio, non videtur tamen sibi deseruisse, imò tum primum inuenisse eccle- siam, cum deseruerunt ecclesiam: inuenisse Christum in de- serto, in angulis, & penetralibus, in quā seducti sunt. Proin- de nullo sui mali sensu tanguntur: & eo iam sunt loco, vt nō solum nullum ipsis remedium peccatorum pateat, sed et- iam, vt illa ipsa remedia, intus manentibus salutaria, eisdem sint toxica, & lethalia. Adeo, vt mortē pro confessione Chri- sti nominis patienter, libenterque perpassam ab heretico, aut

DE FIDE ET IUSTIFICAT.

schismatico, gloriosus ille martyr, & doctissimus Episcopus Cyprianus, audacter pronunciet eidem esse, non confessoris coronam, sed poenam perfidia. Rectè ergo hos regem putamus diaboli.

confirmatio nostra

sententia

ex verbis

Apostoli

que aduer-

sus nos in-

ducit ad-

uersari.

Nihil his contradicit, sed potius consentit Apostolus. Nam ad Ephesios 1.1. (quo loco citatur) dicit in credentibus & filios diffidentia, qui in deo spem nullam collocant, tamen ad regnum diaboli: & in ipsis, velut in membris suis illum libere operari. Quod ipsum, etiam nos dicimus in 1. ad Timot. 1.1. dicit resistentes veritati orthodoxa, catholicae fidei, nempe haereticos, captiuos detineri à diabolo. Quod & nos quoque confitemur. Sed nusquam hoc dicit in vniuersum de peccatoribus omnibus, cum peccato mortali obnoxii, quandiu intra oculis Christi septa, sub pastoris, & rectoris eius cura, & regimine continentur.

In quibus

ecclesia no-

stra false

fidei coar-

guant ad-

uersari.

Postremò, in quibus nos nostramque ecclesiam falsè dei arguunt aduersarij sunt eiusmodi, ut nos ipsorum pudeat. Et miramur, quod ipsos sui non pudeat. Cur ducimus eorum de fide, remissione peccatorum, & iustificatione hominis sententiam, iam illis rationem reddidimus: quod nisi coarguerint, non querantur inique se damnari à nobis, nec dicant errorem manifestarium, & perniciosum, nos in re sententiam.

Impuden-

tia, qua no-

bis affin-

gunt men-

dacia.

Quod nobis affingunt à nobis doceri, mereri hominum remissionem peccatorum, per actum dilectionis dei ante patiam, & proinde Christum proscribi à nobis in iustificatione negotio, est impudens mendacium, & quod euidenter arguit nostra de iustificatione hominis, quam supra explicamus, confessio. Nec satis mirari possumus, quid illis in mentem venerit, hac in assertione suae fidei, coram imperatore, & imperij principibus, imò, coram vniuerso orbe terrarum, cum magno studio sua hæc ingesserunt, tam euidentibus, ac impudentibus mendaciis agere. Ad quam monetam, cum illud pertinet, quod dicunt doceri à nobis. Sacramentum opere operato, sine bono motu vrentis iustificare hominem si de adultis intelligant. Nam paruulos nondum alieni boni motus capaces baptismi sacramento iustificati, & nobiscum confitentur.

Per oratio.

Et hæcenus de catholica Christi ecclesia, & nostra ecclesia.

dora ac catholica, & aduersariorum sententia contraria quā
uis breuiter, ita tamen explicata est, vt nihil reformidet æqui
iudicis iudicium: imò, vt pene audeat, aduersariorum appel
lue sententiam.

De humanis traditionibus, quę in apologia hic dicunt fal
sa, & impia, vt pene nusquam apud ipsos non recurrunt, ita
proprio loco semel excutienda sunt, in quem, & hæc, & vni
uersa, quę interim occurrent huius loci, (ne more ipsorum
idem repetamus bis decies) referuanda sunt.

DE EVCHARI STIAE SACRAMENTO.

an in ea maneat panis, vi
nūque substantiæ. Con
trouersia. III.

Propoun
tur capita
controuer
siarū omni
um, quę cir
ca Eucha
ristiā sunt
inter aduer
sarios, &
catholicos

Ameti nullum Christianæ religio
nis ac doctrinæ dogmatum om
nium, absit longius a captu huma
næ rationis colligatæ sensibus, vno
eo, quod est de sacramento Eucha
ristiæ: nullum, plura secum trahat, &
includat stupenda, & miracula: nul
lum, quod tantum negotij in sui
fide rationi exhibeat: Aequę tamen
nullum omnium minus patuit hæ

Vt de vno
omniū Eu
charistiæ
sacramen
to minus
controuer
sia fuerit
in ecclesia,

reticorum vexationibus, blasphemis, & iniuris: hoc ita ordi
nate diuina erga nos misericordia. Quæ in vno hoc maxi
me omnium, & singulariter, suam erga nos charitatem com
mendauit: suæ in nos gratiæ dona copiosissime effudit: in
vno singulari quodam modo operatur in nobis, vis illa obla
te pro nobis in ara crucis, salutaris illius hostiæ, & effusi pre
ciosissimi sanguinis: quo, in eo, non solum vtcunque asper
gimur, imò toti tingimur, & immergimur, imò pascimur, &